

MICZÁN PÉTER

Polgári Jogi Tanszék

Témavezető: dr. Menyhárd Attila tanszékvezető egyetemi tanár

A BIZALMI VAGYONKEZELÉS VAGYONRENDELŐ HITELEZŐJE ÁLTALI FELMONDÁSÁRÓL¹

Bevezetés

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) és a bizalmi vagyonkezelőkről és tevékenységük szabályairól szóló 2014. évi XV. törvény (a továbbiakban: Bvktv.) 2014. március 15-i hatállyal vezette be a bizalmi vagyonkezelés jogintézményét a magyar jogba.

Meglátásom szerint a bizalmi vagyonkezelési jogviszony megszűnésével kapcsolatban kérdésként azonosítható elsődlegesen, hogy a konkrét megszűnést kiváltó jogi tények köre miként került megvonásra; másodlagosan, pedig a kötelelem megszűnése joghatásainak a köre.

A jelen dolgozat – a terjedelmi korlátokra is tekintettel – a bizalmi vagyonkezelés megszűnési okai közül a jogintézmény bevezetése óta gyakran kritizált vagyonrendelő hitelezőjét illető felmondási jogot és különösen az utóbbival kapcsolatos jogpolitikai kérdéseket kívánja röviden bemutatni azzal, hogy a *megszűnési okokat* és az azokhoz kapcsolódó joghatásokat további, tanulmány(ok)ban fejtem ki.

1. Bizalmi vagyonkezelési jogviszony típusok szabályozásbeli megkülönböztetésének hiánya, azok vagyonrendelő általi befolyásolhatósága (különösen a kezelt vagyonhoz való hozzáférés lehetősége) szerint

Tekintettel pl. arra, hogy a bizalmi vagyonkezelés angolszász megfelelőjének tekintett *trust* jogintézményt a *law and economics* irodalom szervezetnek (*organization*) tekinti, a gazdasági társaság, alapítvány illetve egyébek mellett, érdemes megvizsgálni azok alapítója, tagjai általi befolyásolásra vonatkozó jogalkotói korlátozásokat röviden, különösen az azok alapítására rendelt vagyonokhoz való hozzáférésre vonatkozó korlátozásokat és azok célját.

---

¹ A jelen dolgozat lezárásának napja 2014. július 14. Külön köszönettel tartozom konzulensemnek, MENYHÁRD Attilának, továbbá CSAJÁGI Tímeának, JÓJÁRT Eszternek, NEMES Andrásnak, SELYEM Melindának a dolgozatban megfogalmazottak vonatkozásában segítő szándékú ötleteikért, különösen a kritikáikért, azzal, hogy a dolgozat valamennyi hibájáért természetesen engem terhel a felelősség.

1.1. Alapítványi párhuzamok az alapítói befolyásolhatóságra

Az alapítvány alapítójának rendelkezési joga (alapítvány, mint jogi személyiséggel felruházott szervezet *jogviszony létesítésére*, továbbá az alapító okirat *tartalmának meghatározására* irányuló szabadsága) az alapítvány vonatkozásában sokkal *korlátozottabb*, mint a *vagyonrendelőé* a bizalmi vagyonkezelési jogviszony tekintetében. Ezek közül az alábbiak emelendők ki. Az (i) alapítvány csak *tartós cél folyamatos megvalósítására* hozható létre (*célbeli korlátozás* – Ptk. 3:378. §); (ii) alapítvány *nem alapítható elsődlegesen gazdasági tevékenység* folytatására, (iii) kizárólag az alapítványi cél megvalósításával *közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenység* végzésére jogosult (*vagyonkezelési tevékenység korlátozás*), (iv) *nem lehet* korlátlan felelősségű tagja más jogalanynak, *nem létesíthet* alapítványt és nem csatlakozhat alapítványhoz. Főszabály szerint (v) alapítvány *nem hozható létre* az alapító, a csatlakozó, az alapítványi tisztségviselő, az alapítványi szervek tagja, valamint ezek hozzátartozói *érdekében (kedvezményezett kör korlátozás* – Ptk. 3:379.§), a kivételt teremtő Ptk. 3:386. § igen szűk körű magánjellegű, alapítványi célok meghatározását teszi lehetővé. Az (vi) alapító és a csatlakozó az alapítvány részére juttatott *vagyont érvényesen nem vonhatja vagy követelheti vissza (vagyonevlonási, visszakövetelési, csökkentési tilalom* – Ptk. 3:384. § (2) bek., 3:393. § (2) bek.,). Általában (vii) kizárt az alapítványi cél módosítása (*cél módosítási korlátozás* – Ptk. 3:393. § (1) bek.), valamint (viii) a *kedvezményezett személyének megváltoztatására* irányuló létesítő jognyilatkozatot tartalmazó alapító okirat módosítás (*kedvezményezett kör módosítás korlátozás* – Ptk. 3:393. § (1) bek.).

1.2. Gazdasági társasági párhuzamok a tagi befolyásolhatóságra

A Ptk. újítása, hogy megadja valamennyi gazdasági társaság egységes fogalmi elemeit (3:88.§). Ezek között szerepel, hogy a gazdasági társaságot a tagok üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására vagyoni hozzájárulásuk mellett hozzák létre.

Ehhez képest a tag(ok) *rendelkezési jogát* (gazdasági társaság *létesítésére* irányuló, valamint a létesítő okirat *tartalmának meghatározási szabadságát*) is jóval több korlátozás éri, mint a bizalmi vagyonrendelőét. Így azonosíthatóak a gazdasági társaság *célbeli korlátozásai* (pl. Ptk. 3:88. § (1) bek., hiszen kizárólag üzletszerű, közös gazdasági tevékenység folytatására alapítható). A *vagyonkezelési tevékenység korlátozása* alapvetően nem értelmezhető, vagy azon keretek között értelmezendő, hogy a gazdasági társaságok esetében a rendelkezésre bocsátott vagyon feletti bármilyen rendelkezés (a bizalmi vagyonkezelés terminológiájával „kezelés” (Ptk. 6:318. § (1) bek.) alapvetően a gazdasági tevékenység célját kell, hogy szolgálja.

A *kedvezményezett kör meghatározásának, módosításának korlátozása* amiatt nem értelmezhető, mert a tag jogállásából tipikus esetben nem szakad ki egy kedvezményezett, mint a vagyonrendelőéből. Így a tag marad egyben kedvezményezett is.

A *vagyonelvonási, visszakövetelési, csökkentési tilalom* azonban annál inkább értelmezhető, amelyekre különösen a társaság által a tagok részére kifizetést vagy más vagyoni szolgáltatás teljesítését az előbbi tárgyévi adózott eredménye, illetve szabad eredménytartaléka terhére korlátozó szabály (Ptk. 3:88. § (2) bek. második mondat), az ezt részletesebben kifejtő korlátolt felelősségű társaság által a tag javára teljesíthető kifizetéseket korlátozó szabály (Ptk. 3:184-187. §§) és a kft. törzstőkéjének leszállítására (Ptk. 3:202-206. §§), valamint az rt. alaptőkéjének leszállítására (Ptk. 3:308-317. §§) vonatkozó korlátozó rendelkezések irányadóak.

Szintén kardinális jelentősége van a gazdasági társaságoknál a létesítő okiratban foglalt fő *tevékenységi kör módosítás szabályainak, amely megteremti annak a lehetőségét, hogy a társaság főtevékenységének megváltoztatásáról a társaság legfőbb szerve háromnegyedes szótöbbséggel* – azaz a kötelmi jogi szerződésmódosítás főszabály szerinti logikájától némileg eltérő módon, nem valamennyi tag egyetértésével – *döntson* (Ptk. 3:102. § (1) bek.). Míg nem főtevékenység módosításhoz további kedvezmény, hogy elégséges a legfőbb szervben az egyszerű szótöbbséggel meghozott döntés is (ugyanazon szakasz (2) bek.).

1.3. A bizalmi vagyonkezelési jogviszony típusok szabályozásbeli megkülönböztetésének hiánya

A Ptk. *egyetlen típusú* bizalmi vagyonkezelést szabályoz, amely – néhány szerződéses és a *harmadik személyekre is kiterjedő hatályú* rendelkezéstől eltekintve – *nyitottnak* nevezhető. Ebben a bizalmi vagyonkezelési jognyilatkozat tétel *vagyonrendelői célja* az általános szabályokon túl *nem korlátozott*, ahogy a kezelt vagyonnal szerződésszerűen végezhető *tevékenység*, a vagyonból szerződésszerűen szerezhető, abba bekerülő *vagyontárgyak köre*, és a kezelt vagyonnal *szolgálható magánérdekek köre*, továbbá a kezelt vagyon *visszaszerzésének, vagy a kedvezményezett személye megváltoztatásának, valamint a kezelt vagyon csökkentésének a lehetősége sem*.²

A típus szerinti megkülönböztetés³ arra tekintettel tűnik felvethetőnek, hogy a *trust* hagyományosan *magáncélok* (különösen *családi célok*) szolgálata mellett, alkalmazható *üzleti, vállalkozási, továbbá jótékony közérdekű célok* érdekében is. Ezek egyes aspektusokból eltérő megítélés alá is eshettek volna. Továbbá a fenti kérdések közül egyesek eltérést nem engedő szabályokkal is kezelhetőek lettek volna, amelyek az egyes típusok megszűnése, különösen a megszűnési okok tekintetében az eltérő kezelést lehetővé tették volna.

---

² Így van ez a fentiek közül pusztán a visszavonást kizáró egyoldalú jognyilatkozattal létrehozható bizalmi vagyonkezelési jogviszony esetében is (Ptk. 6:329. § (1) bek.).

³ Különösen a *vagyonrendelőnek a kezelt vagyonhoz való hozzáférése* szerinti megkülönböztetés tűnik e dolgozat szempontjából felvethetőnek. E körben a (i) *hozzáférést biztosító*, (ii) *korlátozottan biztosító*, és (iii) *kizáró* bizalmi vagyonkezelési típusok volnának logikailag elhatárolhatóak. Ahol a hozzáférés lehet *közvetett* (pl.: megszüntetést követően a vagyonkiadásra való jog alapján), vagy *közvetlen* (pl.: szerződésmódosítással a kezelt vagyon csökkentése révén, vagy önmagának, hozzátartozóinak, másnak kedvezményezetté nevezése révén). Erre lehetne példa az ún. *irrevocable trust* típus jogszabálybeli elismerése.

1.4. A jogszabályi megkülönböztetés szerződésbeli pótlásának lehetőségei

Elméletileg felvethetőnek tűnik, hogy pótolni lehet a jogszabálybeli megkülönböztetést szerződéses rendelkezésekkel. Ez azonban azért nem tűnik alkalmasnak az eltérést nem engedő jogszabályi rendelkezések pótlására, mert a szerződésmódosítás szabályai szerint – pl. közös megegyezéssel, vagy egyoldalú módosítási jog kikötése esetén annak gyakorlásával – a bizalmi vagyonkezelési jogviszony tartalma módosíthatóvá, így a kezelt vagyon a fentiek szerint elméletileg hozzáférhetővé válhatna.

2. A célra rendelés által a vagyon eltávolodásának fokozatai, a vagyonrendelő kezelt vagyonra vonatkozó vagyoni jogai

Ehhez képest némileg leegyszerűsítően és attól függően, hogy *egy cél szolgáltatára rendelő vagyon a vagyonrendelő személyes vagyonától mennyire távolodik el*, a cél szolgálata során a *képviselési megbízás*, a *díjkitűzés*, a *kötelezettségvállalás közérdekű célra* és az *alapítvány* létesítésének két véglete közötti számos átmenetet jelentő jogintézmény azonosítható.

A *bizalmi vagyonkezelés sajátos* helyet foglal el a köztes jogintézmények sorában, hiszen bár a kezelt vagyon feletti *polgári jogi tulajdon kikerül* a vagyonrendelő tulajdonából és *bekerül* a vagyonkezelő tulajdonába, azonban a Ptk. számos, sajátos, harmadik személyre is kiható joghatást kapcsolt a kezelt vagyonhoz, amely miatt a *vagyonrendelői jogálláson* belül – a fentiek fenntartása mellett is – a vagyonrendelőnél a kezelt vagyonnal kapcsolatos lényeges *vagyoni jogosultságok maradtak*. Így különösen a jogviszony megszűnése esetén a vagyon kiadásához való jog, szerződésmódosítás esetén a kezelt vagyon csökkentésének a joga, és önmaga vagy más kedvezményezetté nevezési joga. A bizalmi vagyonkezelésnek azonban elképzelhetőek olyan típusai, illetve *trustok* között léteznek is olyan típusok, amelyek a *kedvezményezettet állítják a jogviszony központi helyére a vagyonrendelő helyett*.

3. A vagyonrendelő hitelezőjét illető felmondási jogról

3.1. A felmondási jog tartalma, bevezetésének indoka

A Bvktv. a Ptk. bizalmi vagyonkezelésre vonatkozó rendelkezéseinek érintetlenül hagyása mellett, módosította a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényt (a továbbiakban: Vht.) és annak 132/A. §-át új (3)-(5) bekezdéssel egészítette ki. Ezek a rendelkezések az adós mint vagyonrendelő ellen indult végrehajtási eljárásban felmondási jogot adnak a vagyonrendelő hitelezőjének, akinek követelése fedezetül így tették elérhetővé azt a vagyont vagy vagyonhányadot is, amely a vagyonrendelőt, vagy a kiadásra irányuló jog jogosultját a vagyonrendelő bizalmi vagyonkezelési jogviszonya megszűnése esetére megilleti. Ennek

további feltétele, hogy a követelés az adós egyéb vagyontárgyaiból nincs teljesen fedezve vagy csak aránytalanul hosszú idő múlva elégíthető ki. Azaz a vagyonrendelő hitelezőjét illető *felmondási jog függő hatálya akkor áll be*, a jog akkor nyílik meg, ha (i) a végrehajtási eljárás folyamatban van, (ii) az más vagyontárgyakra eredménytelen volt, vagy túl hosszú idő múlva vezetne eredményre. Feltétel továbbá az is, hogy (iii) a bizalmi vagyonkezelési jogviszony megszűnése esetén bárkinek legalább vagyonhányadra volna igénye, erről vélhetően a felmondási jog gyakorlása előtt a végrehajtónak nyilatkoznia kell a vagyonkezelőt.

A miniszteri indoklás lényegében „*a jogintézmény visszaélésekre való alkalmasságának korlátozása érdekében*,” azaz *hitelezővédelmi* okból tartotta indokoltnak a jog bevezetését.

3.2. A felmondási jog bevezetésével kapcsolatos kritikák

A vagyonrendelő hitelezőjének biztosított felmondási joggal szemben az alábbi, főbb kritikák hangoztak el.

3.2.1. A felmondási jog ellehetetleníti a jogintézményhez fűzött jogalkotói várakozásokat

E jogalkotói várakozások voltak a tulajdonjog és a hasznosítási jog szétválasztásának lehetővé tétele. Az erre irányuló, más jogrendszerekben a *trust* és egyéb bizalmi vagyonkezelési formákhoz szokott gazdasági igények kielégítésével a külföldi és belföldi tőke számára megfelelő eszköz lesz elérhető, ami közvetve hozzájárul a magyar gazdaság tőkeigényének biztosításához.⁴

3.2.2. A vagyonrendelő nem rokonítható a kkt. tagjával vagy a bt. beltagjával, sokkal inkább az alapítvány alapítójával, akinek ilyen joga nincsen

E kritikát arra tekintettel hangoztatták, hogy a felmondási jog formatervezése emlékeztet a kkt. tagjának hitelezőjét a tagsági jogviszonyt érintő felmondási jogára (Ptk. 3:140. §).

Mégis a bizalmi vagyonkezelés fenti célját tekintve a doktrína⁵ is komplementer intézménynek tekintette a gazdasági társaságot, miközben az alapítvánnyal való kapcsolata erősebb. Megjegyzendő, hogy pl. a vagyonrendelőnek a kezelt vagyon hitelezőivel szembeni *mögöttes felelőssége* (Ptk. 6:328. § (3) bek.), valamint a rendelkezésre bocsátott *vagyon hasznaiból való részesülés* korlátozott, de az alapítvány szűk körű *magáncél-szolgáltatnak* teret adó szabályaihoz képest megengedőbb rendelkezései alapján – ha nem is a jogtörténeti rokonság, de – a *hasonlóság fennállni látszik*.

---

⁴ MENYHÁRD-VÉKÁS 2013. 793-794.

⁵ MENYHÁRD-VÉKÁS 2013. 793.

3.2.3. *A vagyonrendelő nem tulajdonosa a kezelt vagyonnak, a felmondási jog mégis akként kezeli*

A bizalmi vagyonkezelés alapján vagyonkezelőre ruházott kezelt vagyon a vagyonrendelő vagyonától sajátosan akként távolodik el, hogy bár valóban kikerül a vagyonrendelő tulajdonából, azonban arra vonatkozóan a vagyonrendelőt *vagyoni jogosultságok* illetik, amely alapján a kezelt vagyonhoz való *hozzáférésének elvi lehetősége fennáll*.

3.2.4. *A bizalmi vagyonkezelés nem tekinthető a fedezetelvonó ügyletek szempontjából „kívánatosabb”, ezért társadalmi szempontból veszélyesebb eszköznek, mint bármely más tulajdonátruházást eredményező ügylet*

A bizalmi vagyonkezelést *az teheti kívánatosabbá* a fenti célra, hogy a vagyonrendelőt jóval *erősebb jogosultságok* illetik meg, mint más szerződéstípusok esetén a tulajdont átruházó felet. E körben említhető a vagyonkezelő egyes esetekben harmadik személyre is kiterjedő hatállyal kötött *rendelkezési joga*, az átruházott kezelt vagyon ugyanilyen hatályú *mentesítése* a vagyonkezelő személyes hitelezőivel szemben, továbbá a vagyonrendelő *ellenőrzési, elkülönítés követelési, visszakövetelési joga*, szintén akár harmadik személyekkel szembeni is.

3.2.5. *A fedezetelvonásra, esetleg színlelt szerződésre vonatkozó rendelkezések megfelelően kezelik a vagyonrendelő esetleges hitelezőivel szembeni jogsértéseit, szükségtelen e jóval erősebb jogorvoslati jog biztosítása a hitelezők számára*

A fedezetelvonási igény feltétele a Ptk. 6:120. §-a szerint,⁶ hogy (i) a hitelezőnek *követelése* álljon fenn az adóssal szemben, (ii) annak legalább részlegesen azért *nincs kielégítési alapja*, mert (iii) az adós fedezetelvonási céllal *átruházta* azt ügyleti partnerére, vagy *megterhelte* azt, (iv) e jogügylet a követelés alapjául szolgáló jogviszony létrejötte *után jött létre*, (va) a szerző fél *rosszhiszemű* volt, vagy (vb) rá nézve a szerződésből *ingyenes előny* származott.

A bizalmi vagyonkezeléssel való fedezetelvonás esetén a fedezetelvonási igény feltételei közül az *ingyenesség* a szerződés jellegéből fakadóan megvalósulni látszik, hiszen a kezelt vagyon vagyonkezelőre ruházásának *nincs ellenszolgáltatása* a vagyonkezelő részéről, sőt még a vagyonrendelő fizet kezelési díjat a vagyonkezelő részére. Így a szerző fél, a vagyonkezelő *rosszhiszeműségének bizonyítására nem volna szükség*.

Ha *sikertelen végrehajtási* eljárás során peres úton érvényesítnék az igényt – bár ez nem feltétele a sikeres igényérvényesítésnek – a *követelés fennállása* és a *kielégítési alap legalább részleges hiánya*, mint feltételek is bizonyítottak tekinthetők. Maradna a követelés bizalmi vagyonkezelést *megelőző létrejötte bizonyításának* a kötelezettsége.

A felmondási jog alapján azonban *nincs szükség* első és esetleg másodfokú bírósági *peres eljárásbeli igényérvényesítésre*, továbbá *nem kizáró ok* a követelés *ex post jellege* sem. Elégséges tehát a felmondási jog megnyílásához a végrehajtási eljárás megindítása, az adós

---

⁶ Megjegyzendő, hogy a Kúria az új Ptk. alapján elbírálandó ügyekben irányadó elvi iránymutatásokról szóló 1/2014. Polgári jogegységi határozatában az új Ptk. alapján is megfelelően irányadónak tartotta a fedezetelvonó szerződés egyes jogalkalmazási kérdéseiről szóló 1/2011. (VI. 15.) PK véleményét.

vagyonának felkutatása, és/vagy azt követően azokra végrehajtás megkísérlése, továbbá a bizalmi vagyonkezelés megszűnése esetén kiadható vagyon megbecslése.

A bizalmi vagyonkezelési jogviszony létrejötte után keletkezett (ex post) követelések hitelezői vonatkozásában a felmondási jog biztosítása igazolhatatlan. Az időtényező fedezetelvonási igény feltételeként való alkalmazásának elsődleges indoka, hogy ha egy hitelező úgy kötött szerződést az adóssal, hogy annak már nem volt a vagyonában az adott vagyontárgy, így ésszerűen *nem számolhatott azzal, hogy az a vagyon majd a kielégítéskor rendelkezésre fog állni.* Hacsak az adós nem tévesztette meg ezzel kapcsolatban, az, hogy az adós egyéb vagyona esetleg nem elégséges a követelés behajtására, az már a hitelező kockázata, amely ellen többféleképpen – pl. addicionális biztosítékok követelésével, végső soron az ügyletkötéstől való elzárkózással is – védekezhetett volna, azonban ha ezt elmulasztotta, ettől még az adós korábbi ügyleteit, amelyeket tehát megvizsgálhatott volna, nem bolygathatja.

Ha a két jogintézmény átfedéseire és a fentiekre tekintettel a felmondási jog szükségessége elfogadható is volna, és csak a hitelezői követelések *ex post, ex ante* jellege alapján kívánnánk meghúzni a jogosult hitelezői kör határait, a következő volna megállapítható. A felmondási jog – további módosítás nélkül – *nem alkalmas ilyen megkülönböztetésre*, ugyanis a relatív hatálytalansággal ellentétben ennek *hatálya* nemcsak a végrehajtást indító hitelezőre terjedne ki, hiszen annak alapján a vagyonkezelőnek a jogviszony megszűnése esetén beálló kötelezettségei is beállnának, főképpen a kezelt vagyon hitelezőit abból ki kellene elégítenie, és az így megmaradó vagyont lenne köteles kiadni. Utóbbi pedig a többi hitelező számára is elérhetővé válna a vagyonrendelő vagyonában.

Megemlítendő továbbá, hogy a bizalmi vagyonkezelés rokonintézményét, a *trustot* – tipikusan a vagyontervezési szolgáltatások keretében – előszeretettel használják várhatóan felmerülő, de még létre nem jött jogviszonyokból keletkező követelések kielégítési alapjainak minimalizálása érdekében. Teszik ezt tehát annak szem előtt tartásával, hogy *az időtényező a fedezetelvonási igény sikeres érvényesítését képes kizárni.*⁷

Meglátásom szerint arra tekintettel, hogy a bizalmi vagyonkezelés *jelenlegi felépítése* alapján annak érdekhordozója a vagyonrendelő, az ügylet – bár dogmatikájában eltérő, érdemében azonban nem, ezért – *nem érdemel eredményében más kezelést egy befektetési vállalkozás* egyszerű – nem bizalmi – vagyonkezelésbe átadott vagyon kezelésére kötött ügyleteihez képest. Azaz *az átruházás időpillanata nem kellene, hogy akadálya* legyen az ilyen ezen ügyletben a fedezetelvonási igény érvényesítésének.

3.2.6. Szükségtelenül, de legalábbis aránytalanul korlátozza a vagyonrendelő és a vagyonkezelő szerződési szabadságát

A *szükségességet* a hitelezővédelmi cél látszik alátámasztani. Az *arányosság* kérdése pedig a cél elérése érdekében igénybe vehető, *alternatív intézkedések* vizsgálatát követően állapítható meg. Ezek a következők lehetnek.

---

⁷ Erről részletesebben ld. pl.: SOLOMON – SARET 2009. 33. skk.

A) A kezelt vagyonból való közvetlen kielégítés biztosítása – és a kezelt vagyon hitelezőinek védelme

Miközben nyilvánvaló, hogy kikerült a kezelt vagyon a vagyonrendelő tulajdonából, az is látszik, hogy részlegesen önállósult a jogviszony valamennyi szereplőjétől, továbbá, hogy a vagyonrendelő a jogügylet érdekhordozója és nem a kedvezményezett.

Erre tekintettel itt is felmerülhetne, hogy a vagyonrendelő hitelezői kapjanak közvetlen kielégítési lehetőséget a kezelt vagyonból, ugyanakkor – a Ptk. (6:328. § (5) bek.) által nevesített – *kezelt vagyon saját hitelezőinek* védelme szempontjából ez aggályos volna, hiszen számukra a kezelt vagyon szolgál *elsődleges kielégítési alapul*, illetve arra kényszerülnének, hogy a *vagyonkezelővel szemben, illetve a vagyonrendelővel szemben lépjenek fel azok mögöttes felelőssége, helytállási kötelezettsége* alapján.

Az *elvi lehetőség* arra tekintettel tűnt vizsgálandónak, hogy a kkt. és a bt. esetében is szükségesnek tartotta a jogalkotó ezek kifejezett kizárását. E kifejezett kizárás azonban elmaradt a bizalmi vagyonrendelő hitelezői esetében. Az indokolások azonban utalnak rá, hogy az alkotók magától értetődőnek tartották, hogy a kezelt vagyon a vagyonrendelő hitelezői számára nem elérhető.

B) A felmondási jog megtartása mellett a vagyonkezelő előzetes teljesítési jogának biztosítása

Alternatívaként értelmezhető, ha a felmondási jog megnyílását – *további feltételként* – megelőzné a végrehajtást indító hitelezőnek a vagyonkezelő felé tett, *teljesítésre szóló felhívása*. Ezt követően a vagyonkezelőt – esetleg szerződésben korlátozható – *választási jog* illetné meg a tekintetben, hogy a vagyonrendelő tartozását *kielégítse*, és a felek a vagyonkezelési szerződést megfelelően módosítják, vagy a felhívást elutasítsa. Ekkor nyílhatna meg a hitelező joga a bizalmi vagyonkezelési jogviszony felmondására. Ennek előnye volna, hogy a kezelt vagyonhoz mérten kisebb összegű, ki nem elégíthető vagyonrendelői tartozás miatt ne kelljen a bizalmi vagyonkezelési jogviszonyt megszüntetni.

C) A vagyonrendelői jogállásra (jogok és kötelezettségek összessége) mint vagyonelemre történő végrehajtás lehetőségének megnyitása

Alternatíva maga a vagyonrendelői jogállás végrehajtási árverésének, átvételének lehetővé tétele, ahol a vagyonrendelő és a vagyonkezelő szerződésátruházási aktusát a végrehajtó aktusa pótolta volna.

Megjegyzendő, hogy az *alapítványnál* a Ptk. 3:396. §-a kifejezetten megengedi, hogy az *alapítói jogokat és kötelezettségeket az alapító átruházza*, ha az alapító okiratban vállalt

vagyoni hozzájárulását teljesítette. Sárközy⁸ utal rá, hogy azért kellett ezt az engedélyt kifejezetten megadni, mert az eddigi bírói gyakorlat az alapítói jogok átruházását kifejezetten korlátozta, még az alapítók egymás közötti viszonyában is. Az alapító ezen – a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 5. pontjában foglalt, *csak aktívákra* kiterjedő fogalommeghatározásához képest atipikusan *kötelezettségeket is tartalmazó* – *vagyontárgya* létének kifejezett jogalkotói elismerése ellenére, a Ptk-hoz *kapcsolódó jogszabályok mégsem tették lehetővé* az alapítói jogoknak és követeléseknek az alapítóval mint adóssal szembeni bírósági végrehajtás keretében az adós vagyontárgyaként való értékesítését, pl. az üzletrészre vezethető végrehajtás szabályaihoz hasonlóan.

A *legfőbb ellenérvnek* a vagyonrendelői jogállás végrehajtás alá vonható vagyontárgyként való kezelésével szemben mégis az tűnik, hogy *ésszerűtlen volna* a jogállás megszerzése akkor is, ha a *felmondási jogát* a vagyonrendelő előre, erős biztosítékokkal – pl. kedvezményezett jóváhagyásától függő módosíthatóság mellett – *kizárta*, illetve akkor is, ha az *még fennáll* és a jogállás megszerzését követően *gyakorolható*. Ha felmondási jog *ki van zárva*, elégséges a *bonyolult és hosszadalmas végrehajtás alá vonás* helyett magát a megszűnés esetén kiadandó vagyont követelésként *lefoglalni*, hamarabb ügysem lehetne abból kielégítést keresni. Ha pedig a felmondási jog *nincs kizárva*, a jogállás megszerzése esetén a vagyonrendelő jogutódja *úgyis nyomban felmondaná* a bizalmi vagyonkezelést, ezért ezen lehetőséghez képest a *felmondási jog* megfelelőbbnek tűnik.

D) A bizalmi vagyonkezelés a vagyonrendelő által a kezelt vagyonhoz való hozzáférése szerinti típusainak szabályozásbeli kógens megkülönböztetése

Ha a bizalmi vagyonkezelésben a szabályozás kógens módon megkülönböztetné a vagyonrendelő által a kezelt vagyonhoz való hozzáférést (i) biztosító, (ii) korlátozottan biztosító és (iii) kizáró típusait, a vagyonhoz való hozzáférést kizáró típus esetén a kezelt vagyomból a vagyonrendelő hitelezőjének nyújtott bármely, a *kielégítés* – közvetett vagy közvetlen – *biztosítéka okafogyottá válhatna*, hiszen a *vagyonrendelőt a bizalmi vagyonkezeléssel összefüggésben semmilyen vagyoni értékű jog nem illetné meg*.

3.2.7. Ésszerűtlenül eredményezheti a vagyonrendelő kisebb likviditási problémái esetén a bizalmi vagyonkezelés megszűnését

A kritika azért tűnik helyesnek, mert bár ezzel szemben a vagyonrendelő szerződéses rendelkezéssel védekezhetne, amely felhatalmazhatná a vagyonkezelőt a tartozásának a kezelt vagyomból való kielégítésére és a megmaradó kezelt vagyon további kezelésére, illetve felmondására, a felmondás joghatása akkor is beállna.

Ellenérvként volna felhozható az, hogy a vagyonrendelés olyan *luxusnak, előjognak is tekinthető*, amely nem illetheti meg a vagyonrendelőt, ha tartozásait már végrehajtási eljárásban sem akarja, vagy képes kielégíteni. E megállapítás azonban további, meglehetősen terjedelmesnek ígérkező *korlátozó feltételrendszer nélkül nem állja meg a helyét*.

---

⁸ SÁRKÖZY Tamás: 2013. 433.

Megjegyzendő, hogy a két szélsőség között a vagyongazdálkodó hitelezőjének adott felmondási jog jelen változata *már most középutasnak tekinthető* arra tekintettel, hogy nem nyomban, hanem – hasonlóan, de nem teljesen egyezően a fedezetelvonási igénynek az adós egyéb vagyonából való kielégíthetlenség feltételéhez – csak a vagyongazdálkodó vagyontárgyait illető *sortartást követően vezethető végrehajtás* a vagyongazdálkodót a bizalmi vagyongazdálkodási jogviszony megszűnése esetén illető vagyongazdálkodóra. Például az 3.2.6. B) pontban foglalt előzetes teljesítésre vonatkozó választási jog orvosolhatná e problémát.

4. Egyes, a bizalmi vagyongazdálkodás megszűnésével kapcsolatos jogpolitikai kérdések

4.1. *A várt előnyök mellett milyen hátrányok várhatók a bizalmi vagyongazdálkodás jogintézményének alkalmazásától?*

A kérdés arra tekintettel tűnik felvethetőnek, hogy a jogintézmény bevezetését az attól várható előnyökkel indokolták, várható hátrányairól azonban nem esett szó. *Jogdogmatikai előkérdésnek tekinthető*, hogy *kedvezőbb felépítésű-e* a bizalmi vagyongazdálkodás jogintézménye fedezetelvonási eszközként való felhasználáshoz az egyéb tulajdonát ruházást eredményező jogintézményekhez képest. Azaz hordoz-e *társadalmi többletkockázatot* a mai Magyarországon – ahol pl. az adóssággal terhelt cégek átvételére iparág van kialakulóban – tekintetben, hogy tömegesen használják fel fedezetelvonási célra. Meglátásom szerint – a fent kifejtettek alapján – ezen előkérdésre a válasz igenlő.

4.2. *Vállalható-e e többletkockázat a jelenlegi társadalmi, gazdasági, vállalkozási környezetben illetve kultúrában azzal, hogy a jogintézmény további, fedezetelvonásra vonatkozó erősebb ellenőrző nélkül kerülhessen alkalmazásra?*

E kérdést a Bvktv-ben megjelenő jogalkotói álláspont *„konstruktív bizalmatlansággal”* válaszolta meg *nemlegesen*, a jogintézmény *fenntartása* mellett e többletkockázatra reagálva. A választásból arra lehetett következtetni, hogy e döntéssel a *jogalkotó abba is belenyugodott*, hogy a vagyongazdálkodó és a vagyongazdálkodó szerződési szabadságának korlátozása a jogintézmény bevezetésétől várt – a tőkeáramlást élénkítő – *előnyös hatásokat esetleg visszafogja*.

Összegzés

A jogalkotó a bizalmi vagyongazdálkodás esetén a *szükségesnek* tartotta a vagyongazdálkodó hitelezőinek *fokozottabb védelmét*. Meglátásom szerint ez *helyeselhető* a fenti érvekre, különösen pedig azon érve tekintettel, hogy a vagyongazdálkodó kezelt vagyonhoz való

hozzáférése – utólagos módosítást nem tűrő módon – *nincsen kizárva*, illetve e szempontból nem alakítottak ki eltérő bizalmi vagyonkezelési *típusokat*.

Amennyiben ilyen típusokat elkülönítene a jogalkotó – és kijelenthető volna, hogy a kezelt vagyonnal kapcsolatos vagyoni értékű jog a vagyonrendelőt nem illet(het)i meg – akkor a fokozottabb védelem nem volna indokolt, így nem volna szükség a vagyonrendelő hitelezőinek külön védelmére. Míg a jelenlegi, hozzáférést engedő típus tekintetében a fokozottabb védelem *indokoltnak* tűnik. E védelmi cél szolgálatára rendelt *eszköz* – így a felmondási jog, illetve annak alternatívái –, továbbá azok *egyes elemei finomhangolása* során alapvető fontossággal bír, hogy a kezelt vagyonnal kapcsolatban megilleti-e, és ha igen, milyen tartalmú vagyoni jogosultság vagy váromány a vagyonrendelőt.

Felhasznált irodalom

VON BAR, Christian – et al. (szerk.): Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference Full Edition. Sellier 2009. 5669-5743. Tekintettel arra, hogy ezen írás egy rövid bevezetőtől eltekintve nem tartalmaz részletes indokolást, annak oldalaira való (a szövegben: DCFR) utalás az „outline” kiadás oldalaira vonatkozik.

CSANÁDI György: A megbízási jogviszony. Budapest Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1959.

CSANÁDI György – HARMATHY Attila – SÁRKÖZY Tamás: A beruházási megbízási és fővállalkozás joga. Alkotó Ifjúság Egyesülés KISZ KB Ny., Budapest, 1984.

DEMOTT, Deborah A.: Fiduciary Obligation, Agency and Partnership – Duties in Ongoing Business Relationships. American Casebook Series West Publishing Co. St. Paul, Minn. 1991.

GYÖRGY Ernő: A fiduciárius ügylet a Magánjogi Törvénykönyvben *Jogtudományi Közlöny* (1866-1934), 1928. (63. évf.) 23. sz. 216-218.,

BIRÓ György: A megbízási szerződés. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Budapest, 2001.

Michele GRAZIADEI – Ugo MATTEI – Lionel SMITH: Commercial Trusts in European Private Law. Cambridge University Press 2005.

CSIZMAZIA Norbert – SÁNDOR István: A bizalmi (fiduciárius) vagyonkezelés modelljei és a Ptk. reformja *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2002. (4. évf.) 4. sz. 10-29.

LUPOI, Maurizio (ford.: Simon DIX): Trusts: A comparative study. Cambridge University Press 2000.

KISFALUDI András: A kötelmek közös szabályai, általános rendelkezések. In: Wellmann György (szerk.): Kötelmi jog első és második rész – Az új Ptk. magyarázata V/VI. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Budapest, 2013.

KISS Mária: Hatodik Könyv Harmadik Rész XLIII. fejezet. In: Wellmann György (szerk.): Az új Ptk. magyarázata VI/VI. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2013. 156-169.

MENYHÁRD Attila: Ötödik Rész. In: Vékás Lajos (szerk.): Az új Ptk. magyarázata Complex Kiadó, Budapest 2013. 484-485.

MENYHÁRD Attila – VÉKÁS Lajos: Harmadik Rész XLIII. fejezet. In: Vékás Lajos (szerk.): Az új Ptk. magyarázata Complex Kiadó, Budapest 2013. 790-796.

National Conference of Commissioners on Uniform State Laws: *Uniform Trust Code* St. Augustin, Florida 2000. (utolsó módosítás 2010., a szövegben UTC).

NEMESSÁNYI Zoltán – BÁN Dániel: A bizományi és a szállítmányozási szerződés. Complex Kiadó, Budapest 2011.

PAJOR-BYTOMSKI Magdalena: Törvénytervezet az ügynöki szerződés és az üzletszerzői szerződés szabályaihoz – Javaslat a Ptk. szabályaira és indokolására (kiadta:) ELTE-ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest 2006.

ROZGONYI Krisztina: A fiduciárius ügyletekről avagy a "közvetítők" szerepe a magánjog fejlődése tükrében a német és svájci jogterületeken. *Jogi tanulmányok*, ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 1999. 187-219.

SÁNDOR István: A vagyonkezelési szerződés. In: Lukács Mónika – Sándor István – Szűcs Brigitta: Új típusú gazdasági szerződések és azok gyakorlata a gazdasági életben. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2003. 360-399.

SÁNDOR István: A vagyonkezelés és a trust – Jogtörténeti és összehasonlító jogi elemzés. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Budapest, 2014.

SÁRKÖZY Tamás (szerk.): A jogi személy – Az új Ptk. magyarázata II/VI. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2013.

Ifj. SZLADITS Károly: Az angol jogi trust-intézmény. Tébé Könyvtár, Budapest 1939.

SOLOMON, Lewis D. – SARET, Lewis J.: *Asset Protection Strategies*. Chicago, CCH 2009.

VÉKÁS Lajos: Bizalmi vagyonkezelés a francia magánjogban. *Gazdaság és Jog*, 2010. 9-10. 3-9.